

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL AĞ SİTELERİNİ KULLANIM DURUMLARINA GÖRE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

AN INVESTIGATION OF CANDIDATE TEACHERS' SOCIAL SKILL LEVELS
ACCORDING TO THEIR USE OF SOCIAL NETWORK SITES

Nesrin HARK SÖYLEMEZ¹
Behçet ORAL²

Öz

Bu çalışma öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanım durumlarına göre sosyal beceri düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca uygun olarak araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 701 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin; sosyal ağ sitelerine üye olma durumlarına, sosyal ağ sitelerine üye oldukları süreye, aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına, sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirdikleri süreye, sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazma durumlarına ve sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgelerini kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği, sosyal ağları en fazla kullanma amaçlarına göre ise anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Ağlar, Sosyal Beceri, Öğretmen Adayı

Abstract

This study is intended to investigate candidate teachers' social skill levels according to their use of social network sites. Survey method is used based on this aim. Sample of the study is composed of 701 teacher candidates studying at Dicle University, Ziya Gökalp Faculty of Education. According to the results of the study, significant difference was found amongst teacher candidates' total social skill levels with respect to their membership of social network sites, the duration of their membership to social network sites, the number of their actively used social network sites, the average of daily-time spent on social network sites, their making comments on the contents in social network sites and their use of smileys in social network sites. However, there isn't a significant difference among total social skill levels with respect to their main purpose of using social network sites.

Keywords: Social Networks, Social Skills, Teacher Candidates

¹ Arş. Gör. Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Diyarbakır, Türkiye nesrin_hark@hotmail.com

² Prof. Dr. Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Diyarbakır, Türkiye oralbehcet@dicle.edu.tr

1. GİRİŞ

Milyonlarca insanı etkileşimli bir sistem içerisine sokan ve dünyayı adeta küresel bir topluluk haline dönüştüren bir sistem olan internet, her geçen gün ağları ile dünyayı sarmakta ve küresel bir iletişim aracı olarak önemli toplumsal değişimlere öncülük etmektedir. Toplumlar üzerinde kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz etkileri gözlemlenen internetin, ortaya çıkan hemen her yenilikten belli oranlarda etkilenen insanın sosyal hayatı ve kişiler arası ilişkileri üzerinde de birtakım değişimlere yol açtığı düşünülebilir.

Bazı eleştirmenlere göre internet, bireyleri kendi içine kapanmış, sosyal ilişkileri zayıflamış, çevresini ihmal eden insanlar haline getirmektedir. Ancak internetin benzer ilgi alanlarına sahip insanların etkileşim kurmasını sağladığını, internet kullanıcılarının interaktif araçlar sayesinde normal yaşantılarında hiçbir zaman kuramayacakları ve ulusal sınırların olmadığı ilişkileri kolaylıkla kurabildiklerini ifade edenler de vardır. (Karaca, 2007: 49). İnteraktif ve sosyal bir iletişim ortamı olan interneti yeni bir sosyalleşme aracı olarak görenler, bu kadar kısa zaman ve az harcamayla dünyanın dört bir tarafından arkadaş bulmanın, aynı zevklere sahip insanlar arasında gruplar kurup, planlar yapıp gerçekleştirmenin başka bir yolla mümkün olmayacağını savunmaktadırlar (Akınoğlu, 2002: 23-27). İnternet ortamında insanlar karşılındakini görmedikleri için çok rahat davranıp açık olabilmekte ve utanıp sıkılmadan karşılındaki kişiyle sohbet edebilmektedirler. Yani bir bakıma internet diliyle ve ortamıyla bireyler kendilerini yeniden keşfedebilmektedirler (Çakır ve Topçu, 2005: 92).

İnsanların zaman ve mekândan bağımsız olarak iletişim halinde olmaları, hiçbir zaman günümüzdeki kadar kolay olmamıştır. Bu kolaylık dünya üzerindeki iletişim için tüm sınırların kalktığı anlamına gelmemekle birlikte bu sınırlar internetin hayatımıza girmesiyle birlikte hızla yok olmaktadır. 2000’li yılların başlarında ortaya çıkan ve internetin yeni yüzü olarak adlandırılan Web 2.0 teknolojileri ise, kullanıcılara sosyal paylaşım imkânları sağlayarak insanlar arasındaki iletişim olanakları en üst düzeye taşımış bulunmaktadır (Genç, 2012:1). Web 2.0 teknolojileri, yeni toplumsal ilişki biçimlerinin gelişmesine ve kuvvetlenmesine aracılık ederek sosyalleşme sürecine hizmet etmektedir (Çini Aytekin, 2009:2).

Web 2.0 teknolojileri sayesinde internet dünyası daha etkileşimli, özgür ve dinamik bir platforma dönüşmüş ve kendileri gibi düşünen bireylerin yer aldığı gruplara üye olmaya itmiştir. Bu gruplaşma isteği sosyal ağların doğmasına zemin hazırlamıştır (Carminati, Ferrari ve Perego, 2006: 1734). Sosyal ağlar aracılığıyla internet, bireylerin sosyalleştiği ve sosyal paylaşımlarda bulunduğu bir alan haline gelmiştir (Göker, Demir ve Doğan, 2010: 184).

İnternetin daha sosyal ve katılımcı bir döneme girmesini sağlayan ve Web 2.0 teknolojilerinin uygulamalarından biri olmakla birlikte her geçen gün kullanıcı sayısını arttıran sosyal ağ siteleri, toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ögesi olmuştur ve farklı sosyal ortamların doğmasını sağlamaktadır. Bu sosyal ortamlar içerisinde yer alan Facebook, Myspace, Twitter gibi sosyal ağlar, daha çok günlük yaşamın bir uzantısı olarak bireylerin arkadaşlarına kendi hayatlarını açmak, kendilerini diğerlerine tanıtmak ve ortak fikir ve ilgilere sahip oldukları kişilerle iletişim kurmak amacıyla kullanılmaktadır (Grant, 2008).

Sosyal ağlar her geçen gün yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmekte ve kullanım yoğunluğuyla günlük yaşamımızın büyük kısmını geçirdiğimiz bir ortam haline almaktadır (Kaya, 2011: 8). Retrevo (2010) tarafından Amerika’da gerçekleştirilen bir araştırmada Twitter ve Facebook kullanıcılarının %30’unun gece yarısı yataklarından kalkarak hesaplarını kontrol ettikleri, kullanıcıların %53’ünün ise sosyal ağlarında neler yaşandığını takip etmek amacıyla sabah uyandıktan sonra en kısa sürede bilgisayar başına geçtikleri ve 25 yaş altındaki kullanıcı grubunun sosyal ağlarda arkadaşlarını izlemek

amacıyla uykusuz kaldığı sonuçları ortaya çıkmıştır. Sosyal ağlarla ilgili Ofcom (2008) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ise sosyal ağ sitelerini en fazla kullanan grubun 16-24 yaş aralığındaki gençler olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de, TÜİK Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (2010) sonuçlarına göre bilgisayar ve internet kullanım oranının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24 yaş aralığındaki genç gruptur.

Günümüzün artan erişim imkânlarıyla sosyal ağ sitelerinin yoğun kullanımı bazı problemleri de beraberinde getirebilmektedir. Bu sitelerin kullanımının yaşam tarzı haline gelmesi gerçek hayata adaptasyonu olumsuz etkilemekte, yapay gündem oluşturmakta, ilişkileri yapaylaştırmakta ve gerçekle bağların zayıflamasına sebep olmaktadır (Doruk, 2007: 20). Dolayısıyla sosyal ağlarda çok fazla vakit geçirenler, gerçek hayatlarından (aile, iş, eğitim gibi) ve diğer iletişim biçimlerinden giderek uzaklaşıp iç dünyalarına kapanabilmekte, yalnızlık, yabancılaşma ve toplumdaki soyutlanma durumu ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Toplumdan uzaklaşıp başkalarından soyutlanma, bireylerin toplumla bütünleşememesi sonucunu doğurabilmekte ve sosyal ilişkilerin giderek zayıflamasına yol açabilmektedir.

Sosyal paylaşım ağlarının etkileri üzerine yapılan araştırmaları değerlendiren Castells (2008: 475-485) araştırma sonuçlarının birbirinin zıddı denilebilecek özellikte olduğunu vurgulayarak, konunun netleşmediğini ifade etmektedir. Örneğin kimi araştırmalarda sosyal paylaşım ağlarının bireyin soyutlanmasına, topluma yabancılaşmasına ve depresif özellikler göstermesine neden olduğu vurgulanırken, kimi araştırmalarda ise sosyal paylaşım ağlarının, fiziki anlamda sosyalleşmeyi kolaylaştırdığı sonucuna varılmıştır.

Sosyal ağ siteleri, bireylerin sosyalleşmelerinde, sosyal çevreleri ile ilişkilerinde ve sosyal yaşantılarında etkili olmakta; sosyal hayatı, toplumları ve kültürleri hızla değiştirmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte sosyal ağ siteleri yaşamın birçok alanını etkileyen çevresel bir faktör haline gelmektedir. Bireylerin sosyal etkileşimini kolaylaştıran sosyal becerilerde bu alanlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal beceri genel olarak bireylerin buldukları ortamlardaki kişilerin ve kendisinin duygularını ve düşüncelerini anlama, algılama ve oluşan duruma uygun davranma yeteneği olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla kişilerin birbirleriyle etkileşiminde sosyal becerilerin etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal beceri ile kişilerin etkileşimleri, birbirini tetikleyen iki unsurdur. Sosyal beceriler, etkileşimi arttırabileceği gibi, etkileşimin olduğu ortamlarda da sosyal becerilerin bulunduğu söylenebilir (Sarsar, 2008: 21). Ancak iletişim kurmak, yeni arkadaşlar ve çevreler edinmek için kullanılan sosyal ağ sitelerinin kişilerin sosyal becerilerini olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediği hâlâ belirsizdir.

Toplumun her kesiminde görev alan bireylerin sosyal becerilere sahip olması oldukça önemlidir. Ancak bazı meslek grupları için sosyal becerilere sahip olma ihtiyacı kaçınılmazdır. Bu meslek gruplarından biri ise öğretmenlik mesleğidir. Çünkü sınıfta öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkiler, öğrenmenin ve eğitimin temelini oluşturur ve öğrenmeyi olumlu yönde etkiler. Bu doğrultuda eğitim ve öğretimin kalitesini arttırmak için öğretmenlerin olumlu iletişimde gerekli olan sosyal becerilere de sahip olması beklenmektedir. Yapılan bu araştırmada, öğretmen adaylarının, hayatımızda oldukça önemli bir yere ve gün geçtikçe artan kullanım oranlarına sahip olan sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde ülkemizde öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerinin kullanım durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi ile ilgili herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu araştırma, öğretmen adaylarının son yıllarda dünyanın çok fazla ilgi gösterdiği, yeni ilişki biçimleri ve davranış alışkanlıkları getiren sosyal ağ sitelerini kullanım durumlarının sosyal beceri düzeylerini etkileyip etkilemediğini, etkilediyse nasıl etkilediğini ortaya koymasından önemlidir. Meslek hayatlarında sınıf içerisinde

olumlu iletişimi ve etkileşimi sağlayarak olumlu öğrenme ve öğretme ortamı oluşturmakla görevli olan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmanın, bu konuda ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca sosyal ağların kullanımına en yoğun ilgiyi gençlerin gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu grup içerisinde yer alan öğretmen adaylarının, sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi durumunda ortaya çıkacak sonuçların, öğretmen yetiştiren kurumlara da ışık tutması beklenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının Sosyal Becerilerine Düzeyleri arasında;
  - a. Sosyal ağ sitelerine üye olma durumlarına,
  - b. Sosyal ağ sitelerine üye oldukları süreye,
  - c. Aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına,
  - d. Sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirdikleri süreye,
  - e. Sosyal ağları en fazla kullanma amaçlarına,
  - f. Sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazma durumlarına,
  - g. Sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgelerini kullanma durumlarına, göre istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeline, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve verilerin çözümlenmesine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişteki veya mevcut bir durumu olduğu gibi betimlemeye çalışan bir araştırma çeşididir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bu çalışmada olayı değiştirme ve etkileme çabasına girilmez. Olayın veya bireyin olduğu gibi gözlemlenmesi gerekir (Karasar, 2009: 77). Bu araştırmalar, bir konu ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2013: 177).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesine bağlı Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi ve Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümlerinde öğrenim görmekte olan 4. ve 5. sınıf, Türkçe Eğitimi, Yabancı Diller Eğitimi ve Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde öğrenim görmekte olan 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma evreninin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden örneklem seçimine gidilmemiştir. Ancak veri toplama araçlarının uygulandığı gün derse gelmeyen öğrencilerin olması ve bir kısım veri toplama aracının geçersiz olmasından dolayı çalışma evrenini oluşturan toplam 996 öğretmen adayı içerisinde 701 öğretmen adayına ulaşılmış, bu durumda araştırmaya katılanların çalışma evrenini örnekleme oranı %70,4 olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının özellikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	F	%
Kadın	374	53,4
Erkek	327	46,6
Toplam	701	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 701 öğretmen adayının %53,4’ü (374 kişi) bayan, %46,6’sı (327) erkektir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Dağılımı

Bölüm	F	%
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi	171	24,4
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi	134	19,1
Yabancı Diller Eğitimi	133	19,0
Güzel Sanatlar Eğitimi	90	12,8
Türkçe Eğitimi Bölümü	173	24,7
Toplam	701	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 701 öğretmen adayının %24,4’ü (171 kişi) Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimine, %19,1’i (134 kişi) Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimine, % 19’u (133 kişi) Yabancı Diller Eğitimine, %12,8’i (90 kişi) Güzel Sanatlar Eğitimine, %24,7’si (173 kişi) Türkçe Eğitimi Bölümüne devam etmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1 Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Anketi

Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanım durumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan 11 soruluk bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk kısmında öğretmen adaylarının demografik özelliklerine (öğrenim görülen bölüm, sınıf, cinsiyet, yaş) sonraki kısımda ise sosyal ağ sitelerini kullanım durumlarına (aktif olarak kullanılan sosyal ağ sayısı, sosyal ağ sitelerini kullanma süreleri ve kullanma amaçları vb. yönelik sorular yer almaktadır. Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Anketinde yer alacak maddelerin belirlenmesi sürecinde hem alanyazında yer alan benzer anketler incelenmiş hem de uzman görüşlerine başvurulmuştur. Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Anketi hazırlanırken alınan uzman görüşleri, anketin kapsam geçerliliği için yeterli bulunmuştur.

2.3.2. Sosyal Beceri Envanteri

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerini ölçmede Sosyal Beceri Envanteri (SBE) kullanılmıştır. Sosyal Beceri Envanteri “Social Skills Inventory”, 1986 yılında Riggio tarafından geliştirilmiş ve 1989 yılında yeniden revize edilerek bugünkü şeklini almıştır. Envanterin Türkçe’ye uyarlaması Yüksel (2004) tarafından yapılmıştır. Sosyal Beceri Envanteri 90 madde ve altı alt boyuttan oluşmaktadır ve her alt boyutta 15 madde bulunmaktadır. Bu alt boyutlar Tablo 3’de yer almaktadır:

Tablo 3. Sosyal Beceriye Oluşturan Boyutlar ve Boyutları Oluşturan Maddeler

BOYUTLAR	MADDELER
1-Duyuşsal Anlatımcılık	1, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 55, 61, 67, 73, 79 ve 85
2-Duyuşsal Duyarlılık	2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 56, 62, 68, 74, 80 ve 86
3-Duyuşsal Kontrol	3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 57, 63, 69, 75, 81 ve 87
4-Sosyal Anlatımcılık	4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 46, 52, 58, 64, 70, 76, 82 ve 88
5-Sosyal Duyarlılık	5, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 53, 59, 65, 71, 77, 83 ve 89
6-Sosyal Kontrol	6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 54, 60, 66, 72, 78, 84 ve 90

Envanterdeki maddelere beşli likert tipi bir cevaplama anahtarı hazırlanmıştır ve anahtarda en düşük puan 1, en yüksek puan ise 5'dir. Veri toplama aracındaki maddelerin cevap seçenekleri; "Hiç benim gibi değil" 1, "Biraz benim gibi" 2, "Benim gibi" 3, "Oldukça benim gibi" 4 ve "Tamamen benim gibi" 5 puan olarak hesaplanmaktadır. Envanterdeki bazı maddelerin puanları ise tersine çevrilerek hesaplanmaktadır (1, 3, 5, 9, 10, 15, 17, 18, 21, 24, 25, 30, 36, 37, 39, 41, 43, 48, 49, 54, 56, 60, 64, 66, 67, 69, 72, 73, 76, 81, 84 ve 85 sorular). Bir kişi envanterin bütününden toplam puan olarak en düşük 90, en yüksek ise 450 puan alabilir. Alt ölçeklerden ise en az 15, en çok ise 75 puan alınabilmektedir.

Sosyal beceri envanterinin yurt dışında yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Riggio (1986, 1989) tarafından gerçekleştirilmiştir. Testin güvenilirliği testin tekrarı ve iç tutarlılık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmıştır. İki hafta ara ile yapılan testin tekrarı yöntemi ile 40 adaya uygulama yapılmıştır. Ölçeğin orijinalinden elde edilen güvenilirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları ise .81 ile .96 arasında değişmektedir. Sosyal Beceri Envanteri üzerinde yapılan diğer bir güvenilirlik hesaplaması da Cronbach Alpha güvenilirlik yöntemidir. Bu yöntemle elde edilen alt ölçek puanı güvenilirlik katsayıları .62 ile .87 arasında bulunmuştur. Ortalama iç tutarlılık katsayısı ise erkekler için .84 kızlar için ise .80 olarak hesaplanmıştır (Yüksel, 2004: 31-32).

Sosyal Beceri Envanteri, Yüksel (1986) tarafından 53 üniversite öğrencisine dört hafta ara ile iki kez uygulanmış ve testin tekrarı yöntemi ile hesaplanan toplam puana ilişkin güvenilirlik katsayısı tüm ölçek için .92 bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları ise .80 ile .89 arasında değişmektedir. Sosyal Beceri Envanteri güvenilirliğini hesaplamak için bir başka yöntem olarak da iç tutarlılık hesaplanmıştır. Sosyal Beceri Envanteri 182 öğrenciye uygulanmış iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alpha) .85 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerden elde edilen iç tutarlılık katsayıları .56 ile .82 arasında değişmektedir. Duyuşsal anlatımcılık için .56; Duyuşsal duyarlık için .80; Duyuşsal kontrol için .75; Sosyal anlatımcılık için .82; Sosyal duyarlık için .72; Sosyal kontrol için ise .81 şeklinde çıkmıştır (Yüksel, 2004: 39-40).

Yüksel (2004), Sosyal Beceri Envanteri'nin geçerlik çalışmasını kapsam geçerliği ve benzer ölçekler geçerliği olmak üzere iki yöntem kullanarak yapmıştır. Sosyal Beceri Envanteri geçerlik çalışmalarında başvurulan ilk yöntem kapsam geçerliğidir. Alanda uzman olan kişiler Sosyal Beceri Envanterini incelemişler ve ölçeğin sosyal becerileri ölçebilecek nitelikte olduğunu belirtmişlerdir. Geçerlik çalışmalarında başvurulan ikinci yöntem ise benzer ölçekler geçerliğidir. Sosyal Beceri Envanteri'nin benzer ölçekler geçerliğini belirlemek için Synder tarafından geliştirilip Bacanlı tarafından 1990 yılında Türkçeye uyarlanan Kendini Ayarlama Ölçeği ölçüt olarak kullanılmıştır. İngilizce ve Tarih bölümü ikinci sınıf öğrencilerine Sosyal Beceri Envanteri ve Kendini Ayarlama Ölçeği birlikte uygulanmıştır. Her iki ölçekten elde edilen puanlar arasında .63 (n=37) korelasyon bulunmuştur (Yüksel, 2004: 41).

Yapılan bu araştırma için ölçek üzerinde yapılan analizler sonucunda ise ölçeğin güvenilirliği .838 bulunmuştur. Bu bulgular ışığında Sosyal Beceri Envanteri'nin araştırmada kullanılabilir düzeyde olduğu kanısına varılmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmaya ilişkin veriler ders saatleri içinde derse giren öğretim elemanlarının yardımı ile araştırmacının kendisi tarafından toplanmıştır.

Verileri toplamak amacıyla belirlenen araştırma grubundaki sınıflara ölçeklerin uygulanacağı saatler belirlenmiştir. Kararlaştırılan saatlerde “Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Anketi” ve “Sosyal Beceri Envanteri” birlikte uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının kişisel bilgilerini elde etmek için ayrıca bir bilgi formu kullanılmamış, gerekli bilgiler ölçekler üzerinde belirtilen sorularla toplanmıştır. Uygulamadan önce veri toplama araçları ile ilgili yönergeler okunmuş ve uygulamayla ilgili bilgi verilmiştir. Veri toplama araçlarında herhangi bir karışıklığa neden olmamak için her iki veri toplama aracı birbirine eklenmiş olarak verilmiştir. Veri toplama araçları, uygulamanın yapıldığı gün sınıfta bulunan öğrenciler tarafından cevaplanmış, anketler uygulanırken öğrencilere gerekli süre tanınarak okumadan cevap vermeleri engellenmeye çalışılmıştır. Uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen veriler kişisel bilgiler, sosyal ağ sitelerini kullanım durumlarını ve sosyal beceri düzeylerini belirten veriler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması tamamlandıktan sonra cevap kâğıtları kontrol edilmiş ve eksik bilgi verenler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına kodlanarak girilmiş ve istatistiksel işlemler yapılması için hazır hale getirilmiştir. Bilgilerin analizi SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın kullanılacak istatistiksel yöntemleri belirlemek amacıyla normal dağılıma uygunluk analizi yapılmıştır. Lilliefors Significance Correction yapılarak elde edilen Test of Normality sonuçları Tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4. Normal Dağılıma Uygunluk Analizi Sonuçları

	N	X	s.s	P
Duyuşsal Anlatımcılık	701	44,97	6,67	,000
Duyuşsal Duyarlılık	701	49,11	8,84	,000
Duyuşsal Kontrol	701	42,17	7,20	,000
Sosyal Anlatımcılık	701	45,22	9,93	,000
Sosyal Duyarlılık	701	44,63	7,82	,000
Sosyal Kontrol	701	54,09	8,35	,003
Sosyal Beceri	701	280,22	27,93	,000

Yapılan analiz sonucunda öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ve sosyal becerilerini oluşturan alt boyutlarına ilişkin puanlarının Test of Normality sonuçlarına göre, (p) anlamlılık değeri duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık alt boyutu ve sosyal beceri için $p=,000$, sosyal kontrol alt boyutu için ise $p=,003$ 'dür. Bu değerler 0,05 anlamlılık seviyesinden küçüktür. Bu nedenle öğretmen adaylarının sosyal beceri puanlarının ve sosyal becerileri oluşturan alt boyutların puanlarının normal dağılıma sahip olmadığı söylenebilir.

Veriler normal dağılım göstermediğinden parametrik testin varsayımlarını yerine getirmemektedir. Dolayısıyla verilerin analizinde Non-parametrik testlerden Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık değeri $p < ,05$ olarak alınmıştır.

Kruskal Wallis varyans analizi sonucunda anlamlı bir fark bulunduğu takdirde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Mann Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılırken, ölçme işlemine karışabilecek I. tip hatanın önlenmesi için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Aksi takdirde karşılaştırılan gruplar arasında gerçekte anlamlı bir fark bulunmadığı halde anlamlı bir farkın olduğu yanlışlığına düşülebilir. Bonferroni düzeltmesine göre, Mann Whitney U testi sonucunda elde edilen anlamlılık değeri (p), 0.05 düzeyinde test edilmemektedir. Karşılaştırmalarda 0.05 değerinin yerine, 0.05'in karşılaştırılacak ikili grupların sayısına bölünmesiyle elde edilen değer anlamlı farklılığın göstergesi olarak kabul edilmektedir (Field, 2009: 565).

Verilerin analiz edilmesinden sonra ortaya çıkan sonuçlar, araştırma sorularına cevap olabilecek bir düzen içinde bulgular bölümünde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri incelenmiş ve analizler sonucu elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

3.1. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerine Üye Olma Durumuna” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerine Üye Olma Durumuna” Göre İncelenmesine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evet	619	365,02	225947,00	16701,00	-5,036	,000
Hayır	82	245,17	20104,00			

Tablo 5 incelendiğinde sosyal ağ sitelerine üye olan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalamasının 365,02, sosyal ağ sitelerine üye olmayan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalamasının 245,17 olduğu görülmektedir. Mann Whitney U testi sonuçlarına göre; $p=0,000 < 0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, sosyal ağlara üye olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sosyal ağ sitelerine üye olan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra ortalaması, sosyal ağ sitelerine üye olmayan öğretmen adaylarının puanlarının sıra ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu bulgulara göre sosyal ağlara üyelik durumunun öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu söylenebilir.

3.2. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerine Üye Olunan Süreye” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler için Kruskal-Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Kruskal Wallis varyans analizi sonucuna göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo 6). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Gruplar arasında gözlenen bu anlamlı farkın

hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için Mann Whitney U testi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda karşılaştırılacak grupların sayısı 6 (1-2, 1-3, 1-4, 2-3, 2-4, 3-4) olduğundan, 0,05 değeri 6'ya bölünmüştür. Buna göre öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerine üye oldukları süreye göre ikili karşılaştırmalar yapılırken anlamlılık, 0,083 düzeyinde test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerine Üye Olunan Süreye” Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farkın Olduğu Gruplar
1-2 yıl	79	277,53	3	12,372	,006	1-2 yıl ile 4 yıldan fazla - (.008)
2-3 yıl	90	282,18				
3-4 yıl		289,23				
	129					
4 yıldan fazla	321	334,14				

Tablo 6 incelendiğinde sosyal ağ sitelerine üye oldukları süreye göre öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalaması şöyledir: Sosyal ağ sitelerine üyelik süresi “1-2 yıl” olanların sıra değerlerinin ortalaması 277,53, “2-3 yıl” olanların sıra değerlerinin ortalaması 282,18, “3-4 yıl” olanların sıra değerlerinin ortalaması 289,23 ve “4 yıldan fazla” olanların sıra değerlerinin ortalaması ise 334,14'dür.

Kruskal-Wallis varyans analizi sonuçlarına göre, $p=0,006<0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, sosyal ağ sitelerine üye oldukları süreye göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmiş Mann Whitney U testi sonuçlarına göre ise; sosyal ağ sitelerine üye oldukları süre “4 yıldan fazla” olan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra ortalaması, sosyal ağ sitelerine üye oldukları süre “1-2 yıl” olan öğretmen adaylarının puanlarının sıra ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu bulgulara göre sosyal ağ sitelerine üye olma süresinin öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu söylenebilir.

3.3. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Aktif Olarak Kullanılan Sosyal Ağ Sayısına” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler için Kruskal-Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Kruskal Wallis varyans analizi sonucuna göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo 7). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni düzeltilmiş Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Gruplar arasında gözlenen bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için Mann Whitney U testi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda karşılaştırılacak grupların sayısı 3 (1-2, 1-3, 2-3) olduğundan, 0,05 değeri 3'e bölünmüştür. Buna göre öğretmen adaylarının aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına göre ikili karşılaştırmalar yapılırken anlamlılık, 0,016 düzeyinde test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Aktif Olarak Kullanılan Sosyal Ağ Sayısına” Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamli Farkin Oldugu Gruplar
2'den az	334	293,48	2	10,409	,005	
2-4 arası	261	322,77				2'den az ile 4'den fazla - (.005)
4'den fazla	24	401,08				

Tablo 7 incelendiğinde aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına göre öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalaması şöyledir: 2'den az olanların sıra değerlerinin ortalaması 293,48, “2-4 arası” olanların sıra değerlerinin ortalaması 322,77 ve “4'den fazla” olanların sıra değerlerinin ortalaması ise 401,08'dir.

Kruskal-Wallis varyans analizi sonuçlarına göre, $p=0,005<0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney U testi sonuçlarına göre ise; aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısı “4 den fazla” olan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra ortalaması, aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısı “2” den az” olan öğretmen adaylarının puanlarının sıra ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu bulgulara göre aktif olarak kullanılan sosyal ağ sayısının öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu söylenebilir.

3.4. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerinde Bir Günde Ortalama Geçirilen Süreye” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler için Kruskal-Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Kruskal Wallis varyans analizi sonucuna göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo 8). Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Gruplar arasında gözlenen bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda karşılaştırılacak grupların sayısı 3 (1-2, 1-3, 2-3) olduğundan, 0,05 değeri 3'e bölünmüştür. Buna göre öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirdikleri süreye göre ikili karşılaştırmalar yapılırken anlamlılık, 0,016 düzeyinde test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerinde Bir Günde Ortalama Geçirilen Süreye” Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamli Farkin Oldugu Gruplar
1 saatten az	300	289,24	2		,009	1 saatten az ile 3saattten fazla - (.007)
1-2 saat	237	322,09		9,437		
3 saatten fazla	82	350,99				

Tablo 8 incelendiğinde sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirdikleri süreye göre öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalaması şöyledir: “1 saatten az” zaman geçirenlerin sıra değerlerinin ortalaması 289,24 , “1-2 saat” zaman geçirenlerin sıra değerlerinin ortalaması 322,09 ve “3 saatten fazla” zaman geçirenlerin sıra değerlerinin ortalaması ise 350,99'dur.

Kruskal-Wallis varyans analizi sonuçlarına göre, $p=0,009<0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, bir günde ortalama olarak sosyal ağlarda geçirdikleri süreye göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U testi sonuçlarına göre ise; sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama “3 saatten fazla” zaman geçiren öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra ortalaması, “1 saatten az” zaman geçiren öğretmen adaylarının puanlarının sıra ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu bulgulara göre sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirilen sürenin öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu söylenebilir.

3.5. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağların En Fazla Kullanılma Amacına” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler için Kruskal- Wallis Varyans Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağların En Fazla Kullanılma Amacına” Göre İncelenmesine İlişkin Kruskal-Wallis Varyans Analizi Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Farkın Olduğu Gruplar
Sohbet etmek	89	295,12	5	9,124	,104	-
Paylaşımında bulunmak	83	334,92				
Ödev ve proje için araştırma yapmak	61	292,98				
Arkadaşlarının paylaşımını takip etmek	129	283,86				
Grup/topluluk güncellemelerini takip etmek	190	333,52				
Diğer	67	298,03				

Tablo 9 incelendiğinde sosyal ağları en fazla kullanma amaçlarına göre öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalaması şöyledir: “sohbet etmek” için kullananların sıra değerlerinin ortalaması 295,12 , “paylaşımında bulunmak” için kullananların sıra değerlerinin ortalaması 334,92, “ödev ve proje için araştırma yapmak” için kullananların sıra değerlerinin ortalaması 292,98, “arkadaşlarının paylaşımını takip etmek” için kullananların sıra değerlerinin ortalaması 283,86 “grup/topluluk güncellemelerini takip etmek” için kullananların sıra değerlerinin ortalaması 333,52 ve “diğer” amaçlar için kullananların sıra değerlerinin ortalaması ise 298,03’dür.

Kruskal-Wallis varyans analizi sonuçlarına göre, $p=0,104>0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, sosyal ağları en fazla kullanma amaçlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgulara göre sosyal ağların en fazla kullanılma amacının öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

3.6. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerinde Yer Alan İçeriklere Yorum Yazma Durumuna” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerinde Yer Alan İçeriklere Yorum Yazma Durumuna” Göre İncelenmesine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evet	428	325,46	139297,00	34257,00	-3,220	,001
Hayır	191	275,36	52593,00			

Tablo 10 incelendiğinde sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalamasının 325,46, yorum yazmayan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalamasının 275,36 olduğu görülmektedir. Mann Whitney U testi sonuçlarına göre; $p=0,001<0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra ortalaması, yorum yazmayan öğretmen adaylarının puanlarının sıra ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu bulgulara göre sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazma durumunun öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu söylenebilir.

3.7. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerindeki Yazışmalarda Yüz Simgelerini Kullanma Durumuna” Göre İncelenmesi

Bu alt amaca ilişkin veriler Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Sosyal Beceri Düzeylerinin “Sosyal Ağ Sitelerindeki Yazışmalarda Yüz Simgelerini Kullanma Durumuna” Göre İncelenmesine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Evet	531	319,85	169841,00	18133,00	-3,367	,001
Hayır	88	250,56	22049,00			

Tablo 11 incelendiğinde sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgelerini kullanan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalamasının 319,85, yüz simgelerini kullanmayan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra değerlerinin ortalamasının 250,56 olduğu görülmektedir. Mann Whitney U testi sonuçlarına göre; $p=0,001<0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının sosyal beceri puanları, sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgelerini kullanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgeleri kullanan öğretmen adaylarının sosyal becerilerine ilişkin puanlarının sıra ortalaması, yüz simgelerini kullanmayan öğretmen adaylarının puanlarının sıra ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu bulgulara göre sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarda yüz simgeleri kullanma durumunun öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Öğretmen adaylarının sosyal becerileri; sosyal ağlara üye olma durumlarına, sosyal ağ sitelerine üye olma sürelerine, aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına, sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirdikleri süreye, sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazma durumlarına, sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgelerini kullanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ancak sosyal ağları en fazla kullanma amaçlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyal becerilerle ilgili önemli bazı sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

- Sosyal ağ sitelerine üye olan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri, sosyal ağ sitelerine üye olmayan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir.
- Sosyal ağ sitelerine üye oldukları süre “4 yıldan fazla” olan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri, sosyal ağ sitelerine üye oldukları süre “1-2 yıl” olan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir.
- Aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısı “4 den fazla” olan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri, aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısı “2’ den az” olan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir.
- Sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama “3 saatten fazla” zaman geçiren öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri, “1 saatten az” zaman geçiren öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir.
- Sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri, yorum yazmayan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir.
- Sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgeleri kullanan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri, yüz simgelerini kullanmayan öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinden anlamlı olarak daha yüksektir.

4.2. Tartışma

Sosyal beceri üzerine yapılan çalışmalarda yüz yüze ortamlarda bile sosyal becerinin nasıl ve ne tür davranışlardan oluştuğu, özelliklerinin veya şartlarının neler olduğu konusunda bir uzlaşma sağlanamamıştır (Bacanlı, 2008: 37). Bu nedenle sanal ortamlarında bu davranışların nelerden etkilendiğini belirleme konusunda temel bilgilerin oluşmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerileri, sosyal ağ sitelerine üye olma durumlarına göre incelendiğinde sosyal ağ sitelerine üye olan öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin bu durumdan olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Sosyal ağ sitelerine üyeliği olan öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin bu durumdan olumlu etkilenmesi, bireylerin sahip oldukları sosyal becerileri farklı ortamlarda uygulayarak genelleştirebilme ve kalıcı hale getirebilme imkânına sahip olmaları ile açıklanabilir. Çünkü sosyal becerilerin genelleştirilebilmesi ve kalıcı hale getirilebilmesi için farklı ortamlarda kullanılabilmesi gerekir (Akkök, 2003: 121). Ayrıca sosyal ağlar mesajlaşma, arkadaşlarla iletişim kurma, etkileşimde bulunma ve gruplara katılma ve işbirliği gibi etkinlikler için kullanılabilirdiğinden (Gülbahar, Kalelioğlu ve Madran, 2010), bireylerin ilişki ağını genişletici ve etkinleştirici bir işlev üstlenerek sosyal becerilerini arttırabilir.

Akinoğlu (2002: 310) çalışmasında internet ortamlarının iletişimi kolaylaştırdığı ve etkileşimi arttırdığı için öğretmen adaylarının gerçek yaşamdaki arkadaşlarıyla iletişimini geliştirebileceğini ifade etmiştir. Koç ve Karabatak (2011) ise üniversite öğrencileri üzerinde

gerçekleştirdikleri araştırmalarında, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sosyal ağlarda arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle daha kolay iletişimde bulduklarını belirtmişlerdir.

Deniz (2012) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre ise öğrencilerin çoğu Facebook ortamında kendilerini gerçek yaşamdaki ortamlarına göre daha sosyal hissetmektedirler ve daha samimi ilişkiler kurabilmektedirler. Bu durumun nedenini ise yüz yüze konuşmaya çekindikleri kişilerle daha kolay iletişim kurabilmeleri, arkadaşlarının yüzüne söylemeye çekindikleri ya da cesaret edemedikleri durumları/olayları/olguları sanal ortamda daha rahat, çekinmeden, heyecanlanmadan, korkmadan söyleyebilmeleri şeklinde ifade etmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak Engelberg ve Sjöberg (2004) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada aşırı düzeyde internet kullanımının öğrencilerde yalnızlığa ve sosyal beceri yetersizliğine neden olduğu saptanmıştır.

Hiyerarşinin olmadığı, sınırsız bir hareket alanı sağlayan özgürlükçü bir ortam olarak ifade edebileceğimiz sosyal ağların (Kobak ve Biçer, 2008: 571) tüm dünyaya yayılan bir ağ olması, yeni bir sosyal etkileşim ortamı sağlaması, yeni toplumsal ilişki biçimlerinin gelişmesine aracılık etmesi ve çok sayıda seçenekler sunması kullanıcıların büyük bir çoğunluğunun kendilerini daha özgür hissetmelerini sağlamaktadır (Akınoğlu, 2002: 165, 186). Dolayısıyla sosyal ağ sitelerinin bütün bu özelliklerinin sosyal becerileri geliştirdiğini söyleyebiliriz.

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerileri sosyal ağ sitelerine üye oldukları süreye göre incelendiğinde sosyal ağ sitelerine üye olunan süre arttıkça öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu durum bireylerin sosyal ağları kullandıkları süre içinde bu ortamın sağladığı avantajlardan dolayı sosyal becerilerinin gelişmesi ile açıklanabilir. Çünkü yüz yüze sosyal ortamlarda söylemekten çekinilen bir takım bilgiler sanal ortamlarda rahatlıkla paylaşılabilir. Ayrıca sosyal ağlar insanların sosyal baskı hissetmemelerini ve tanınmamanın verdiği rahatlıkla kendi iç dünyalarından çıkararak duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerini sağlamaktadır (Akınoğlu, 2002: 240).

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerileri aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısına göre incelendiğinde aktif olarak kullanılan sosyal ağ sayısı arttıkça öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin arttığı görülmüştür. Sosyal ağlar genel olarak iletişim, etkileşim, işbirliği, aktif katılım, bilgi ve kaynak paylaşımına olanak sağlamaktadır. Ancak sosyal ağ sitelerini ayrı ayrı ele aldığımızda sosyal ağ sitelerinin her birinin oluşturulma amacının farklılık gösterdiği görülmektedir. Örneğin, Twitter'ın genel amacı insanların günlük yaşamlarında yaşadıkları, duydukları, düşündükleri ve deneyim yaşadıkları şeylerden anlık paylaşımlar yapması iken LinkedIn iş dünyasına yönelik kurulmuş bir sosyal ağ sitesidir. Farklı sosyal ortamlarda gereken sosyal beceriler farklı olduğundan (Bacanlı, 2006: 175,176) bu ortamların her birinin sosyal becerilerin gelişimini ayrı ayrı etkilediği düşünülebilir. Ayrıca bireyin sosyal becerilerini farklı ortamlarda tekrar tekrar uygulama imkânı bulması da sosyal becerilerini geliştirmekte ve kalıcılığını arttırmaktadır (Akkök, 2003, 121). Dolayısıyla bireyin aktif olarak kullandığı sosyal ağ sayısı arttıkça sosyal becerilerinin de bu durumdan olumlu olarak etkilendiği söylenebilir.

Bireylerin aktif olarak kullandığı sosyal ağ sayılarının fazla olmasını kendilerini bu ortamlarda rahat hissettiklerinin bir göstergesi olarak düşünebileceğinden aktif olarak kullandıkları sosyal ağ sayısı fazla olan bireylerin sosyal becerilerinin de daha gelişmiş olabileceği söylenebilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerileri sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirdikleri süreye göre incelendiğinde, sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirilen süre arttıkça öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin arttığı görülmüştür. Öğretmen

adaylarının sosyal becerilerinin bu durumdan olumlu olarak etkilenmesi, sosyal ağ sitelerinde bir günde ortalama geçirilen süre arttıkça bu ortamlarda diğer insanlarla olan etkileşim sıklığının artması, duyu ve düşüncelerini özgür bir ortamda ifade edebilme imkânına sahip olmaları ile açıklanabilir.

Yapılan araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerileri sosyal ağları en fazla kullanma amaçlarına göre incelendiğinde, sosyal ağların en fazla kullanılma amacının öğretmen adaylarının sosyal becerileri üzerinde etkili bir değişken olmadığı görülmüştür. Ancak sosyal ağ sitelerinin kullanım amaçlarının bilinmesi; bireyleri ilgili siteleri kullanmaya motive eden unsurların belirlenmesine katkı sağlamaktadır (Brandtzaeg ve Heim, 2009: 143). Bu çalışmada öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini en fazla grup/topluluk güncellemelerini takip etmek için kullandığı görülmüştür. Dolayısıyla öğretmen adaylarını sosyal ağ sitelerini kullanmaya iten sebeplerin başında grup/topluluk güncellemelerini takip etmenin geldiği söylenebilir.

Sosyal ağlar insanlara ortak ilgileri doğrultusunda uygulama grupları/toplulukları oluşturma konusunda yardımcı olur (Huang, Yang, Huang ve Hsiao, 2010: 79). İnsanları birbirine bağlayan farklı gruplar aracılığıyla bireyler herhangi bir anda günlük yaşadıklarında yardım alabilecekleri arkadaşlarına ya da kaynaklara ulaşabilirler (Mazman, 2009: 91). Ayrıca bireylerin bir araya gelerek farklı görüş ve fikirlerle ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmeleri onlara sağlanan sosyal desteği ve işbirliğini artırır. Dolayısıyla sosyal ağ sitelerinde oluşturulan grupların bireyselliği azalttığını söylenebilir. Shaw ve Gant (2002) tarafından yapılan araştırmada da internet kullanımının yalnızlığı azalttığı ve sosyal desteği artırdığı tespit edilmiştir. Sosyal ağ sitelerinde bireylerin kendilerini ait hissettikleri grup/topluluk etkinlikleri aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, ortak amaçlar ya da görüşler doğrultusunda birleşebilmeleri, işbirliğini destekleyen bir ortamda bulunabilmeleri söz konusudur (Kobak ve Biçer, 2008: 571). Ortak ilgi ve gereksinimlere sahip insanları bir araya getiren gruplar, bireylerin sosyal ilişkilerini ve kendilerini bir topluluğa ait hissetme duygularını geliştirmekte ve sosyal bütünleşmeyi sağlamaktadır.

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerileri sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazma durumlarına göre incelendiğinde sosyal ağ sitelerindeki içeriklere yorum yazan öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin bu durumdan olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Sosyal ağ sitelerinde yapılan yorumlar aracılığıyla duygular ve düşünceler başkalarına iletmeye çalışılır. Dolayısıyla yapılan çalışmada sosyal ağ sitelerinde yer alan içeriklere yorum yazan öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin, yorum yazmayanlara göre daha gelişmiş olması beklenir. Ayrıca yorum yazan insanların iletişim kurma konusunda yorum yazmayanlara göre daha istekli olduklarını, iletişim kurarak ve sohbetlere dâhil olarak sosyal becerilerini kullandıkları söylenebilir. Bu durum bireylerin sosyal becerilerinin daha iyi olabileceğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgeleri kullanma durumuna göre incelendiğinde, sosyal ağ sitelerindeki yazışmalarında yüz simgeleri kullanan öğretmen adaylarının sosyal becerilerinin bu durumdan olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Sosyal ağ sitelerinde kullandığımız yüz simgeleri, bir bakıma vücut dilimizle (mimikler) gösterdiğimiz bazı duyguları veya hareketleri elektronik ortamda göstermemize imkân tanır (Çakır ve Topçu, 2005: 77) ve cümlelere duyuşsal anlam katmamızı sağlar. Bu bulgular ışığında günlük yaşantımızda kullandığımız yüz ifadelerinin yerine, sanal ortamlarda yüz simgelerinin kullanıldığı söylenebilir.

4.3. Öneriler

Bu araştırmada öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- Bu araştırma, Dicle Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiş olup daha geniş bir evren ve örnekleme benzer çalışmalar yapılabilir. Bu doğrultuda bu araştırmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğinin artacağı düşünülmektedir.
- Bu araştırma nicel veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir, benzer çalışmaların nitel verilerle de desteklenerek yapılabilir.
- Bu çalışmada sosyal ağ sitelerini kullanma durumları genel olarak ele alınmıştır, yapılacak çalışmalarda aktif olarak kullanılan sosyal ağ siteleri ayrı ayrı ele alınarak incelenebilir.
- Öğretim elemanları tarafından sosyal ağ siteleri kullanılarak gerçekleştirilecek bilinçli etkinlikler aracılığı ile öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarının doğru yönde gelişmesine yardımcı olunabilir.
- Sosyal ağ sitelerini kullanma durumlarının sosyal becerileri olumlu olarak etkilemesi, sosyal beceri eğitimi ile ilgili etkinliklerde dikkate alınabilir.

KAYNAKÇA

- Akınoğlu, O. (2002). Eğitim ve Sosyalleşme Açısından İnternet Kullanımı (İstanbul Örneği). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkök, F. (2003). İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi, Öğretmen El Kitabı (3. Baskı) İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2006). “Sosyal Beceri Eğitimi”. İlköğretimde Rehberlik (Editör: Yıldız Kuzgun). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2008). Sosyal Beceri Eğitimi (2.Baskı). Ankara: Asal Yayınları.
- Brandtzaeg, P.B & Heim, J. (2009). Why people use social networking sites. Proceedings of the HCI International 2009. San Diego, CA, USA, 19-24 July. In A.A. Ozok and P. Zaphiris (Eds.): Online Communities, LNCS. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, pp. 143–152.
- Carminati, B., Ferrari, E. & Perego, A. (2006). “Rule-Based Access Control for Social Networks”, OTM Workshops, Berlin, ss. 1734-1744.
- Castells, M. (2008). Ağ Toplumunun Yükselişi, Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Çev: Ebru Kılıç, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Çakır, H. & Topçu, H. (2005). Bir İletişim Dili Olarak İnternet. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 19, ss. 71-96.
- Çini Aytekin, Ö. (2009). Web 2.0'ın Tasarıma Getirdiği Yeni Yaklaşımlar Doğrultusunda Web Standartlarına Uygun Uzaktan Eğitim Portalı Tasarımı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, A. (2012). Sosyal Ağ Kullanımı ve Sosyal Ağlarda Benlik Algısı: Muğla İli Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Doruk, D. (2007). Öğrenme İsteksizliğinin İnternet Kullanımıyla İlişkilendirilmesi (Ergen Boyutunda) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Engelberg E. & Sjöberg, L. (2004). Internet Use, Social Skills And Adjustment. *Cyber Psychology & Behavior*. Volume:7, Number:1, ss. 41- 47.
- Genç, Z. (2010). Web 2.0 Yeniliklerinin Eğitimde Kullanımı: Bir Facebook Eğitim Uygulama Örneği, Akademik Bilişim 2010, Muğla Üniversitesi.
- Göker, G., Demir, M. & Doğan, A. (2010). Ağ Toplumunda Sosyalleşme Ve Paylaşım: Facebook Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *E-Journal of New World Sciences Academy Humanities*, 5(2), ss. 183-206.
- Grant, N. (2008). On the Usage of Social Networking Software Technologies in Distance Learning Education. In K. McFerrin et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education. International Conference 2008*, pp. 3755-3759. Chesapeake, VA: AACE.
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F. & Madran, O. (2010). Sosyal Ağların Eğitim Amaçlı Kullanımı. XV. Türkiye’de İnternet Konferansı, İstanbul, Turkey.
- Huang, J. J. S., Yang, S. J. H., Huang, Y.-M., & Hsiao, I. Y. T. (2010). Social Learning Networks: Build Mobile Learning Networks Based on Collaborative Services. *Educational Technology & Society*, 13 (3), pp. 78–92.
- Karaca, M. (2007) Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, A. (2011). Öğretmen Adaylarının Sosyal Ağ Sitelerini Kullanım Durumları Ve İnternet Bağımlılığı Düzeyleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kobak, K. & Biçer, S. (2008). Facebook Sosyal Paylaşım Sitesinin Kullanım Nedenleri, 8 th International Education Technology Conference, pp. 567-571.
- Koç, M. & Karabatak, M. (2011). Sosyal Ağların Öğrenciler Üzerindeki Etkisinin Veri Madenciliği Kullanılarak İncelenmesi. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011, Fırat University, Elazığ- Turkey.
- Mazman, S.G. (2009). Sosyal Ağların Benimsenme Süreci ve Eğitsel Bağlamda Kullanımı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Sarsar, F. (2008). Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarında İşbirlikli Öğrenmenin Öğretmen Adaylarının Sosyal Becerilerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Shaw, L.H. & Gant, L.M. (2002) ‘In Defense of The Internet: The Relationship Between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support’, *CyberPsychology & Behavior*, vol. 5, no. 2, pp. 157–171.